

Red. prof. dr. Silvija Borovnik

Filozofska fakulteta

Univerza v Mariboru

silvija.borovnik@um.si

O UNIVERZITETNI SLOVENŠČINI IN PALČKIH VSEZNALČKIH

13.10.16, pred javno predstavitvijo mnenj v zvezi z obravnavo Novele Zakona o visokem šolstvu v Državnem zboru, ki vsebuje sporni člen o rabi slovenskega in tujih jezikov na naših univerzah, sem poslušala jutranja poročila na prvem radijskem sporedu. V njih je novinarka povedala, da je novela ZVŠ, ki želi nepremišljeno uvajati angleščino pri izvajanju celotnih (neanglističnih!) študijskih programov na univerze, sprožila številne protestne reakcije strokovnjakov in druge javnosti po vsej Sloveniji. V poročilih je nato sledilo opozorilo prof. dr. Marka Jesenška, rednega profesorja za slovenski knjižni jezik z mariborske Filozofske fakultete, da bomo ob nepremišljenem izvajanju študijskih programov zgolj v tujem jeziku na univerzah začeli izgubljati svoj znanstveni in strokovni jezik, za katerega je trajalo stoletja, da se je lahko polno razvil in uveljavil. Povedal je tudi, da je sporni člen novele ZVŠ, ki to predvideva, nedomišljen in tudi neuskladen v rektorski konferenci sami. Vsi pa vemo, da ne gre le za znanstveni in strokovni jezik, temveč za jezik nasploh. Temu opozorilu pa je sledila izjava rektorja mariborske univerze prof. dr. Igorja Tičarja, ki je navrgel nekaj v slogu, češ »poglejmo, kako so pisali naši pisatelji in pesniki v preteklosti, ne samo v slovenščini, pa kljub temu niso pozabili na svoj jezik in so ga razvijali« ter dalje, da je zadeva »spolitizirana« in da »smo vsi postali palčki vseznalčki«.

Ta rektorjeva izjava kaže na popolno ignoranco vsega, za kar si je slovenska znanstvena in strokovna javnost v minulih mesecih prizadevala, ko je z argumenti v medijih, na raznih forumih in zborovanjih, nenazadnje junija v Državnem svetu, s članki, predavanji in z nastopi skušala prepričati jezikovne nestrokovnjake, da nimajo prav in da morajo svoje načrte v zvezi z odrinjanjem slovenščine iz univerzitetnih predavalnic še enkrat dobro premisliti. Pisali smo, nastopali, dopovedovali. Jezikoslovec Marko Jesenšek je v zvezi s tem vprašanjem izdal celo novo knjigo (Slovenski jezik v visokem šolstvu, literaturi in kulturi, 2016). A kaj, ko je rektor ne prebere. Kako naj potemtako vsi beroči še verjamemo v to, da je knjiga orožje?

Kajti tisti, ki se zavzemajo za urgentno in nasilno anglifikacijo slovenskih univerz s puhlimi besedami, da gre za »internacionalizacijo«, očitno ne poslušajo in ne berejo. Morda prebirajo le knjige z lastnega strokovnega področja ali pa tiste, ki so jih sami napisali, niti približno pa se ne spoznajo ne na kulturno zgodovino, ne na jezikoslovje in ne na literarno vedo. Kljub temu pa si kot branjevke na trgu upajo dajati merodajne izjave o tem, kaj se je dogajalo in kaj se še bo v zvezi s slovenščino. Ne zanima jih, da je jezik občutljiv sistem, v katerem izginjanje ene funkcijske zvrsti povzroči umiranje vseh drugih.

Prve ohlapnosti v zvezi z rabo slovenščine na univerzah sem spomladi prebrala v članku ljubljanskega rektorja Svetlika, na katere sem v Delu tudi odgovorila, pozneje pa še Tamare Lah Turnšek v Sobotni prilogi. Gospa je biokemičarka. V svojem tekstu sicer ni znala ločiti puritanstva od purizma, a misli, da se dobro spozna na Cankarja in Prešerna. V svoji vročični vnemi, da bi na slovenskih univerzah, ki jih financirajo slovenski davkoplačevalci, slovenski profesorji predavali angleško, je namreč zapisala,

da sta tudi Prešeren in Cankar »morala znati nemško«. Češ, le pogledjte, kako sta bila internacionalna. Ko smo to brali, sredi poletja ob morju in hladnem pivu, smo se smejali in ni se nam zdelo vredno odgovarjati. Pa bi očitno morali, kajti njena »modrost« se je zdaj prijela tudi rektorja Tičarja, ki je po radiu govoril o slovenskih pesnikih in pisateljih ter »njihovem jeziku«, ki da ni bil vedno slovenski. Ta površnost me je osupnila.

Naj si torej vsi, ki tega ne vedo, preberejo kako literarno zgodovino, a ne pretežno in preobsežno, zadoščal bo že kak učbenik za osnovne ali srednje šole. Tam bodo našli zapisano, da sta Prešeren in Cankar, ki sta »morala znati nemško«, živela v avstrijski državi, kjer je bila seveda nemščina državni jezik – tako, kot je zdaj slovenščina v Sloveniji. Prebrali bodo, da v tistem davnem času še nismo imeli slovenskih univerz, na katerih bi Slovenci lahko študirali v slovenščini, čeprav so si to zelo želeli, zato sta se tako Prešeren kot Cankar šolala na Dunaju v nemščini. Nadalje bodo lahko prebrali, da sta oba moža svojo najboljšo literaturo kljub temu napisala v takrat zaničevani in zavrženi slovenščini. Nekaj njenih pesmi in spisov je res nastalo tudi v nemščini, a ne pozabimo – nemščina je bila državni jezik, slovenščina pa odrinjena v hleve, bajte in na podeželska dvorišča. Želela sta si, da bi bila slovenščina nemščini enakopravna, vredna toliko kot drugi evropski jeziki. O kakršnikoli samostojni slovenski državi, v kateri bi bila lahko slovenščina jezik univerz, uradov, sodišč, bolnišnic, gledališč in znanstvene akademije... pa si nista upala sanjati. - Toda danes tako državo imamo. In sarkazem zgodovine? Danes ščitimo slovenščino pred Slovenci samimi.

V okviru tega časopisnega članka ne morem navajati vseh besedil, ki so bila zoper načrtovano anglifikacijo slovenskih univerz objavljena v zadnjih nekaj mesecih in v katerih so bile ostre besede namenjene ne le slovenskim rektorjem, temveč tudi ministrici Maji Makovec Brenčič. A naštejem naj le nekaj avtorjev in avtoric, ki so ta besedila poleg mene same napisali. To so bili univerzitetni profesorji, jezikoslovci Marko Jesenšek, Alenka Šivic Dular, Janez Dular, Andreja Žele, akademika Janez Orešnik in Marko Snoj, filozofa Dean Komel in Manca Erzetič, literarna zgodovinarica Alojzija Zupan Sosič, sociolog Rastko Močnik, bivša poslanka Majda Potrata, bivši diplomat Toš, pesnik Niko Grafenauer, pisatelji Tone Partljič, Boris Pahor, Ivo Svetina in Vlado Žabot – in še bi lahko naštevala. V zvezi z načrtovano zlorabo slovenščine na univerzah so protestirali Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Slovenska matica in Društvo slovenskih pisateljev, Inštitut Nove revije pa je objavil posebno izjavo z naslovom ZA GOVOR SLOVENŠČINE. Spletno peticijo je podpisalo okrog devet tisoč ljudi. Oglasili so se tudi primorski TIGROVCI s številnimi podpisniki, ki menijo, da vprašanje o tem, v katerem jeziku bomo predavali na slovenskih univerzah, sploh ne bi smelo biti vprašanje in da je vsa ta razprava popolnoma nespodobna.

A v svojem nastopu v Državnem svetu junija letos je primorski rektor Marušič izjavil, da je on sam sin Primorca, ki je bil nadvse zaveden Slovenec, a da je zdaj pač angleščina tista, v kateri bi bilo najboljšje govoriti in pisati. Jaz pa sem si ob tem mislila, da je Marušič jabolko, ki se je zakotalilo pod hruško.

In tuhtam dalje. Kdo so torej palčki vseznalčki, ki nepoznavalsko razpravljajo o jeziku in o katerih je v jutranjem intervjuju govoril rektor Tičar? Slovenski profesorji, akademiki, Zoisovi in Prešernovi nagrajenci, pesniki in pisatelji to že ne morejo biti.

Odgovor na vprašanje dobimo, če pogledamo, kdo v slovenski rektorski konferenci odloča (tudi) o teh zadevah. To so rektor Tičar, elektrotehnik, rektor Svetlik, sociolog, rektor Zavrtnik, fizik, in rektor Marušič, matematik. Sestavni del rektorske konference je tudi prorektor Jesenšek, slovenist, avtor velikega števila knjig in člankov na jezikovne teme. Med njimi je torej samo Jesenšek strokovnjak-jezikoslovec, a ga omenjeni gospodje očitno ne poslušajo. Poslušala ga ni niti ministrica Makovec Brenčič, ki je preračunljiva ekonomistka.

Če bodo torej slovenski poslanci sprejeli novelo Zakona o visokem šolstvu s spornim »jezikovnim« členom, bo to dan, ko bomo Slovenci v lastni državi začeli izgubljati svojo jezikovno suverenost. In naj si zgodovina zapomni, kdo je za to odgovoren.